

# 01

TEATRE AL MUSEU DEL TER  
MÉS ENLLÀ DE LES VISITES  
TEATRALITZADES

# TORN DE NIT CRÒNICA NEGRA

Jordi Arqués



Museu del Ter  
MNACTEC

Ajuntament  de Manlleu



#museudelter #MANLLEU

Museu del Ter Plaça de les Dones del Ter, 1  
08560 - Manlleu - T 938515176  
info@museudelter.cat  
[www.museudelter.cat](http://www.museudelter.cat)



e-MUSEUdelTER

# TORN DE NIT CRÒNICA NEGRA

Jordi Arqués



Museu del Ter  
MNACTEC

Ajuntament  de Manlleu



Diputació  
Barcelona



Generalitat de Catalunya  
Departament  
de Cultura

Correcció i revisió del textos a càrrec de Mariona Casas Deseures

Fotografies: Lluís Grané

Disseny: StudiDF.com

ISBN 978-84-09-49128-5

Març de 2023

Direcció editorial **e-MUSEUdelTER**: Carles García Hermosilla

## PRESENTACIÓ

Jordi Arqués

Quan vam començar a col·laborar amb el Museu del Ter amb “*Figures d’aigua*” i “*Retalls del Ter*”, vam haver de fer una immersió historicista i documental al món de la indústria tèxtil de Manlleu. Enmig d’aquesta recerca ens anaven apareixent, amb comptagotes, fets i històries que s’acostaven molt al que en podríem dir crònica negra, i tot plegat ho anàvem guardant en un calaix.

Eren fets, a parer nostre, excessivament foscos com per poder formar part d’una visita teatralitzada familiar, que és el que havíem fet fins aleshores.

Va arribar un moment, però, en què se’ns va plantejar fer un espectacle per a les nits d’estiu i va ser en aquell moment que vam creure que podria ser interessant treure tota aquella documentació del calaix i donar-li una forma d’espectacle.

Tots aquests fets, molt sovint desagradables i escabrosos, també formen part d’aquesta nostra història i, per tant, vam veure interessant que els poguéssim treballar.

Evidentment, com en qualsevol procés dramàtic, ens vam permetre moltes llicències dramàtiques: vam canviar noms, vam condensar històries, vam barrejar moments històrics i vam cosir i sorgir per donar una forma final que fou aquest *Torn de nit*. Un espectacle que ens va servir per començar el format de nits d’estiu al museu i del qual tots en guardem un molt bon record.

# TORN DE NIT

## CRÒNICA NEGRA

ESTIU 2008, 2009 i 2010

VEURE TEASER



Guió i direcció:  
**Jordi Arqués**

Ajudant de direcció:  
**Lluís Jutglar (Peyu)**

Repartiment:  
**Marta Parramon, Cesc Perez, Joan Roura i Jacob Valltremunt**

Tècnic de llums i so:  
**Joan Casas i Pau Sánchez**



Programa original del 2008



CorCia Teatre  
i Museu Industrial del Ter  
presenten l'espectacle teatral:

# TORN DE NIT

Crònica Negra



## TORN DE NIT CRÒNICA NEGRA

*En Pedro rep el públic a l'entrada del Museu.*

**PEDRO:** Torn de nit... Només dones i nens... Au, els homes ja podeu anar desfilant cap a casa. Au va, toqueu el dos i no em feu empenyar! Aproveiteu per anar a espantar les dels torn del matí a vora Ter! Podreu empaïtar-les i fotre'ls-hi mà! Va dones, cap a dins, aviat hi haurà més dones que màquines. Torn de nit. Dones i nens... A veure... hauríeu de marxar, si l'amo... és que... si entreu a la fàbrica us veurè i hauria de dir-ho a l'amo, és la meva obligació, ho enteneu oi? I jo ho veig tot... A no ser que hi hagi fum que emboïri l'ambient, llavors hi ha coses que se m'escapen. Teniu *tabaco*? Sí, sí... amb el fum d'un parell de cigarros és difícil adonar-se del que passa... ara, que amb tants homes voltant per aquí... potser me'n faran falta tres o quatre... [*Recull cigarretes entre el públic*]. Vinga, endavant. Amb aquesta roba tan ampla i tants penjolls vens a treballar? Ai senyor, que hi duraràs poc, aquí dins, mossa. Per cert, un consell, no marxeu de la llum, hi ha racons foscos de la fàbrica que val més no conèixer. [*Passa en Riera*] Eppppp! No, no us espanteu, era en, bé, és en... en... és en Riera, deixem-ho aquí [*Fa un gest com si estigues una mica boig*]. Va perdre el braç a... a la turbina i encara el busca! Un descuit... I a la turbina no li pots donar l'esquena... Corren moltes històries... però res més que un cúmul de casualitats! Potser massa greix a la tija, el rodet gira excessivament de pressa, s'encalla un àlep, potser havia begut una mica massa, va voler desencallar l'àlep sense parar la turbina i... Arrrrghhhh [*Crit. Es desplaça*].

Alguns companys l'envoltaven, no sabien què fer, tenia el braç *desgarrat*, se li aguantava sols per la pell i per algun tendó o nervi que havien resistit l'estrebada: la sang sortia a dojo, esquitxava a tothom, trossos de carn escampats pel terra. En Cintet no ho va poder aguantar i va *rujar* en un racó. Li van lligar amb draps i cordills perquè parés l'hemorràgia, però de poc va servir; hores després encara podies seguir el rierol de

sang fins al sant hospital. Allà, el doctor Serra va fer honor al seu cognom i es va posar mans l'obra. Va agafar una mena de xerrac i *nyac-nyac-nyac* [*Fa el gest de tallar*]. Els crits de dolor d'en Riera només es van ofegar quan li van posar un drap a la boca perquè *apretés* fort: finalment va perdre el coneixement. Instants després, el braç amputat va caure a terra.

Oh, s'havia d'anar amb *cuidado* amb el Doctor Serra, hi anaves amb una esgarrapada i si no vigilaves, en sorties sense braç.

Això no us ho hauria de dir, però... és millor que ho tingueu en compte... en Riera... no està bé... vull dir que a part del braç li falta alguna cosa més [*s'assenyala el cap*]. Diuen que abans de venir a la fàbrica havia estat molts anys tenyint fil a Vic. Tot el dia amb aigua i humitat... es veu que li va quedar un dolor a les mans que no el deixava viure. Els dits vermells, inflats; se li podria tot el volt de les ungles. A vegades intentava embolicar-se'ls, les ungles se li anaven debilitant. Quan es treia l'embenat li supurava tot, li sagnava... algun cop se li arrencava l'ungla i quedava tot en carn viva. Jo havia vist moltes vegades com li queien les llàgrimes i es mossegava els llavis mentre treballava. Això li agreja el caràcter. *Bueno*, la gent fa córrer, i no m'estranyaria massa, que no va ser cap accident. Jo no podria... però ell... No seria d'estranyar que hi fiqués el braç expressament. Ficar la mà allà... *cago'n*... De totes maneres, ningú ho sap, només ell ho podria explicar si no fos perquè a més de perdre-hi la mà també hi va perdre el cap i ara explica coses que ni ell mateix no es pot creure... té molta imaginació.

És per això que us ho volia fer saber. A vegades pot ser violent, no li fan cap gràcia les visites i que ningú li recordi res de la turbina...

No us mogueu. M'he deixat la porta oberta. No, no patiu... que no us deixaré sense llum.

*El sereno encén els llums de la fàbrica i marxa cap a l'entrada. Se senten gemecs. S'encén el llum de les metxeres i el públic es desplaça cap a aquesta zona. L'Amputat [en Joan]*

*està violant amb força la Teresa. La magreja per tot arreu. Li apuja la faldilla i l'encasta contra la màquina de les metxeres. Ella no es resisteix. Quan ha acabat, s'adona de la presència de gent i marxa.*

**TERESA:** Què miren? Saben qui és el pobre beneït que ha marxat corrent? *[Mentre parla es va eixugant el cos amb un drap brut]*. Doncs jo sí que ho sé. Sé qui és ell i qui són tots els altres. Quin fàstic. Les mans brutes i el greix... I les pàmfiles encara es queixen. "Treballar a les màquines és molt perillós". Reconec que sí, que no és agradable. Però treballar darrere les màquines és bastant pitjor. Fer el mínim soroll perquè no et trobin, no moure't, a vegades fins i tot intento no respirar. M'agradaria ser invisible. Només una hora. Saber que en aquella hora puc estar tranquil·la. M'encantaria. No saben què és tenir les mans a la màquina i els ulls a tot arreu. És com si tinguessis alguna cosa damunt del cap, que saps que tard o d'hora caurà i t'hi farà un trauc. Veus a venir el dolor. Saps que vindrà. No saps d'on ni quan. I llavors... te l'endinyen dia sí i dia també darrere aquestes màquines. Amb prou feines tens temps de recuperar-te que ja n'hi ha un altre que et reclama. A vegades fins i tot han arribat a fer cua. Per ells només soc un cos, un objecte on poden desfogar-se, res més. Una puta... penseu que soc una puta? De fet, tant me fa el que penseu. I de fet, no me'n sento pas orgullosa. Què us penseu? Que m'agrada sentir el seu alè pudent? Que m'agrada que em magregin amb les mans plenes de greix? Que m'agrada que... és igual. No n'han de fotre res del que faig o del que deixo de fer. I no m'entretinguin.

**AMPUTAT:** *[Plora]* Faig pudor? Jo sempre duc la mà neta... Sempre.

**TERESA:** No, home, no, Joan. No ho dic pas per tu.

**AMPUTAT:** M'has faltat al respecte!

**TERESA:** No, això mai. Ja saps que a tu et respecto molt. Tu ets l'encarregat de la turbina, el motor de tota la fàbrica i només per això...

**AMPUTAT:** Faig pudor. Et pensaves que havia marxat, però t'he sentit. Has dit que faig pudor... Sempre tinc les mans netes. No em creus? Sempre...

**TERESA:** I és clar que et crec...

**AMPUTAT:** No em creu ningú. Ningú no em creu. Ningú...

**TERESA:** A la gent no els pots fer cas, Joan. A mi ja fa anys que ningú gosa ni mirar-me, només els homes. I algunes vegades encara em posen d'esquena i em prou feines em veuen la cara.

**AMPUTAT:** Teresa. Jo... a la turbina...

**TERESA:** Sí, a la turbina hi passen coses, oi? Vols dir això?

**AMPUTAT:** Sí, coses.

**TERESA:** Joan... tu sempre has estat respectuós amb mi. Quan vas tenir l'accident... abans de ben segur que *érets* una gran persona. Jo et crec. I no ets un tarat com diuen per la fàbrica. Ets una bona persona...

**AMPUTAT:** Però faig pudor...

**TERESA:** Collons, Joan! Ja t'he dit que no ho deia per tu...

**AMPUTAT:** No t'enfadis, dona. Me n'he d'anar. Si ve i em troba aquí...

**TERESA:** Què vols dir "si et troba aquí"?

**AMPUTAT:** Res, res...

**TERESA:** Què? Digues?

**AMPUTAT:** No li fa gaire gràcia.

**TERESA:** Què et diu?



**AMPUTAT:** Que no baixi a la turbina ni m'acosti a tu.

**TERESA:** Com que no baixis a la turbina? Si tu ets el turbinaire...

**AMPUTAT:** M'he equivocat. Que no marxi de la turbina. M'he equivocat.

**TERESA:** No t'has equivocat. Per què no et deixa baixar a la turbina? I qui la fa funcionar?

**AMPUTAT:** *[Es posa nerviós]* No vull baixar. La mà. El braç. No vull baixar. Hi ha coses, a la turbina. L'accident. La mà. El braç. No vull baixar. Hi ha coses, a la turbina. La mà. El braç. La taca...

**TERESA:** Quina taca? Joan, calma't, calma't. Què vols dir?

**AMPUTAT:** Cada dia baixa a la turbina. Ell l'ajuda.

**TERESA:** A qui ajuda?

*Se sent un soroll. S'acosta en Pedro xiulant per darrere el públic.*

**AMPUTAT:** En Pedro!

*L'Amputat marxa corrent.*

**PEDRO:** Què? No m'heu pogut esperar? Tanta pressa teníeu per anar a treballar? *Cuidado*, que volta en Riera per aquí.

*En Pedro agafa la Teresa pel braç.*

Ja heu conegut la Teresa? *[Se l'emporta]*. No t'he dit que no parlis amb desconeguts? No veus que llavors et fan preguntes que no saps respondre?

*Se'n van cap a la zona de l'aspi. La Teresa prepara el sopar.*

**TERESA:** És patata xafada...

**PEDRO:** Un altre cop patata?

**TERESA:** Sí... *[Se'l mira]*. Sí, però hi he posat una mica de col. Volia fer arengades però al final l'Antonio m'ha dit que les que li quedaven no feien massa goig i he preferit barrejar una mica de col amb la mica de patata que va quedar d'ahir. I amb un rajolinet d'oli per amorosir-ho ja veuràs com t'agradarà....

**PEDRO:** Vols callar?!

*La Teresa dona una carmanyola amb menjar a en Pedro. Ell agafa el menjar i l'ampolla de vi i marxa, apartant el públic violentament en direcció al banc d'eines.*

**TERESA:** Està nerviós. Ell és... té molta responsabilitat. És gràcies a ell que tota la fàbrica funciona. És normal que a vegades es posi nerviós... Però és bona persona. A mi sempre m'ha ajudat. Sempre ha procurat per mi, per mi i per tothom. És el meu... Al cap de poc temps de treballar a la fàbrica tothom el coneixia, es feia respectar. Parlava de vaga, d'augmentos de salari, dels drets dels treballadors... Volia que les coses anessin millor, millor per a ell i per a tots els altres i per a la fàbrica en general. Sempre mirant pel bé de tots. Sempre per tots... i al final el van sorrejar. Volia ajudar els altres i els altres li van pagar així, amb una pallissa. I es va quedar sol. És per això que m'entén. Ell també sap què és quedar-se sol. S'ha hagut d'espavilar per sobreviure, a vegades fa coses que poden semblar... però la vida aquí a dins no és gens fàcil. A la vida s'aprèn a base d'hòsties. Pobre Pedro... Diuen que el van trobar els del *turno* del matí, tirat a un marge amb el cap obert enmig d'un bassal de sang. Ningú no sabia qui era, li havien destrossat la cara. Ell amb prou feines recordava com es deia. Ell és un home, i ja se sap... els homes mengen per dos. Jo amb poca cosa en tinc prou. Sempre es queixa *[Imitant en Pedro]*. Un altre cop patata? *[Somriure]*. Però jo sé que li agrada el que li faig. Quan menja és el seu moment, no vol que ningú el molesti. Li agrada menjar sol. Sovint s'acaba el sopar a baix a la turbina. Allà sap que pot estar tranquil, ningú el molestarà. Des de la mort dels turbinaires, l'enganxada d'en Riera... la gent va començar a fer córrer històries i l'amo va prohibir que s'hi baixés. Només hi baixen en Riera i en Pedro. De fet, en Pedro és l'únic que en té

la clau. Pobre Pedro... no és estrany que li agradi estar sol. La pallissa que li van fúmer li va deixar més marques de les que es podia pensar. Li va ensenyar com s'havien d'aconseguir les coses a la fàbrica. Si no fos per ell... Ell és qui m'ajuda, qui em cuida. Quan ningú no m'ajudava, quan ningú no em mirava, ell em va oferir un lloc aquí a dins. Tothom parlava, tothom deia coses de mi. Fins i tot el meu... marit em va abandonar, es creia més els altres que a mi. Abandonar-me en aquelles condicions, ell sí que no es va portar bé. Abandonar una noia de 19 anys... embarassada... Només cridava i malparlava, feia cas a la gent. Em deia que era una puta i que ell no en volia saber res, d'aquell fill bord. Ell no es va portar gens bé. En canvi, en Pedro... I en comptes de venir cada dia a portar menjar i roba al meu marit, vaig començar a venir cada dia perquè no tenia res més. I ell, en Pedro, em va oferir un lloc per viure. Em va ajudar. Em va oferir la fàbrica. S'ha de ser agraït amb qui t'ajuda. Ell ho va fer, a la gent li és molt fàcil riure i criticar, sobretot d'una noia jove, abandonada i, a més a més, embarassada. Pobre Pedro... Ell va ser l'únic que em va protegir. La panxa em va anar creixent, al mateix ritme que augmentaven els comentaris entre els treballadors. Només la mirada d'en Pedro els feia callar.

I un dia... de cop un dolor agut al ventre. Un cop i un altre... i cada cop més seguits. Va ser ell qui em va tranquil·litzar, que no passava res. Que ja venia... que respirés fondo. Jo cridava. Però no sentia res. Només sentia les màquines. Res ni ningú no es va aturar per mi. Només ell. Era darrere les metxeres. Jo no podia més. Només cridava i demanava que algú m'ajudés. Em va estirar a terra. Notava la borra del cotó. El soroll de les màquines, les màquines... No podia. No volia que nasqués allà. Sabia què passaria. No podia néixer allà. El cotó per terra, el greix... Ell amb les mans brutes. Em demanava que *apretés*, volia que sortís, no podia més, em feia mal. Sentia que se m'acabaven les forces. Finalment el va agafar, el greix de les mans es barrejava amb la sang, la borra... Es va treure el ganivet de la butxaca i ens va separar. Només sentia les màquines. No sentia el nen, no el sentia. De cop va començar a plorar. Era el meu fill. Recordo que tenia el nassarró petit, una

mata de cabell i una marca. Una marca a la cara, a la galta, sota l'ull. Només recordo això perquè l'esforç no em va deixar continuar, la suor, les llàgrimes, la calor, la sang, la fressa... i ja no recordo res més. Vaig perdre el coneixement. Ell es va cuidar de tot, d'enterrar-lo, de tot. El nen era massa esquifit. En Pedro va fer el que va poder, el volia ajudar. Però no va poder. Se'n va anar.

En Pedro diu que era el millor per a tots, i té raó. Un nen a la fàbrica, amb aquestes condicions... Ell sempre diu que aquest món no està fet per portar-hi criatures. Era el millor per a tots. Ara ja tindria 21 anys. Però una fàbrica no és un bon lloc. Si el nen hagués crescut... potser en Pedro i jo... potser tot hauria estat diferent. Estic segura que se n'hagués cuidat. Però millor així, millor...

Va, no em facin cas. Me'n vaig. En Pedro ja ha sopat... No m'entretinguin. Segur que hi ha algun home... allà darrere, fent cua.... sinó, en Pedro... Me'n vaig.

*La Teresa apaga el llum i marxa cap a les metxeres. Se sent xiular en Pedro des del banc d'eines. El públic es desplaça cap a on hi ha en Pedro, que té la carmanyola damunt la taula. Separa una ració en un plat a part. Menja una mica i neteja les eines. De cop marxa la llum i la fàbrica es queda a les fosques.*

**PEDRO:** *Cago'n Déu!* Ja s'hi deu haver tornat a enganxar una rata. Collons de llums...

*En Pedro encén una espelma i marxa cap a l'entrada de la fàbrica a intentar a arreglar el llum. Al cap d'una estona hi ha diversos flaixos de llum resultants del fet que en Pedro intenta arreglar-lo però li salta. En aquests flaixos veiem en Riera en diferents posicions, cada cop més a prop del públic. Finalment se situa darrere una reixa.*

**RIERA:** Sempre neteja les eines i un cop netes les torna a deixar a la taula. Martell, xerrac, tornavis, clau anglesa... No hi ha grassa, no, ni pols, ni oli... Només se li embruten quan algú el fa



emprenyar. Llavors sí que corre a netejar-les. Les eines. Jo les hi he embrutat moltes vegades. Ell les ha embrutat amb mi... i amb d'altres que el fan emprenyar. *Xxt!* Marxin, marxin! És dolent. No se'n refiïn. No és el que sembla. És dolent. Ell l'ajuda, cada dia baixa i l'ajuda. La turbina... *Xxt!*

La Teresa. Sí, sí... a vegades me la cardo darrere les metxeres. Ell no ho sap. En Pedro no ho sap. En Pedro no ho ha de saber. Diuen que la Teresa era molt guapa. Diuen que li van fer una mala passada. Ell li va fer una mala passada. Ell, ell, ell... *Xxt!*

Xiula. Aquí, aquí. Sempre xiulant. És dolent. La Teresa, la Teresa... la que em cardo. Li abaixo les calces i *xxt*.... Té el cony ben pelut, m'agrada, m'agrada. Té un bon parrús. La toco. No li faig mal, no li faig mal. Ell sí que n'hi fa. En Pedro li fa mal. N'hi va fer. La Teresa... sí, sí... a vegades me la cardo darrere les metxeres. La Teresa estava casada amb un encarregat. Diuen, eh? Diuen. Diuen que aquella nit en Pedro la va arreplegar i li va fer molt mal. Li va fer de tot. Ella plorava, plorava... Jo no hi era. No ho sé. Diuen. Diuen...

Cada dia la Teresa me la cardo, me la cardo... cada dia li portava al seu home teca i roba neta. Era molt jove ella. En Pedro... *Xxt!* Diuen, diuen... que ell la mirava, la mirava... i ella callava, callava, no deia res. No volia que el seu home s'enfadés...Tenia por. Una nit la va arreplegar, arreplegar... li va... li va... fer de tot. Diuen, diuen... *Xxt*

! Diuen. Diuen, eh? Jo encara tenia braç. El braç... la taca, la turbina, la taca, la turbina, sang, la taca... *Xxt!*

Sang, sang. La turbina, la sang. Tota l'aigua es va tenyir de vermell. Tot vermell. Sang. Cridava, dolor. Soroll, el braç... la taca. On és el braç? Uns ulls, la taca. Aigua, molta aigua. Bombolles. Em faltava l'aire. M'ofegava. Ningú no m'ajudava. M'estiraven avall, alguna cosa m'estirava avall, sota l'aigua, dins la turbina... L'aigua. La taca. La turbina. Em matava, m'hagués mort. Només podia estirar. Vaig notar com em partia... el braç. Mai més... mai més... volia sortir. No tenia força. No em podia

agafar enlloc. Només una mà. Gent. Crits... sang. El doctor serra. El xerrac. Mai més. Dolor... molt, molt... no, no, no recordo res més. Accident, accident, accident. No va ser un accident! Algú estirava! Allà a sota alguna cosa m'estirava! La taca, la sang, la turbina.

*Se sent xiular en Pedro de lluny. En Riera s'amaga. En Pedro va cap al banc de les eines, agafa la carmanyola. Primer va cap a la zona on s'amaga en Riera com si anés a buscar alguna cosa, però torna enrere i se'n va a la turbina. Un cop a baix, torna a aparèixer en Riera.*

**RIERA:** Ho veuen? Ha baixat. Baixa i l'ajuda. Diuen, diuen, la Teresa, la que em cardo, cardo, el seu home no la va voler, no la volia, ningú la creia com a mi, ningú.... Diuen que en Pedro la va embarassar. I la criatura... ves a saber. Diuen. I el seu home la va abandonar. diuen, diuen, ara és aquí, des de fa temps, fa anys, molts anys, amb ell, ell és dolent, no s'estimen, ell nomes la vol per... a ella la toca, la toquen els homes, la magregen i jo, jo, jo també... no, no, no està bé... si ho està... ell, ell no ho sap, *xxt!* Tots els homes paguen, però jo no, no pago, però ell no ho sap, *xxt!!!!* No ho sap!!!!!! I no ho pot saber! Si ho sabés... la clau anglesa... al cap... mal... *Xxt!!!!* No marxis de la turbina!!!! Et vull allà quiet!!! No voltis! No parlis amb la gent! Tot t'ho inventes! NOOOOOOOOOO!!!!!! No m'invento res, no, no, és veritat, tot és veritat!!! *Xxt!!!!* Ell li va fer mal, molt mal, la va forçar!

*Apareix la Teresa des de darrere el públic.*

**TERESA:** Joan! Per què ho dius això? Aquestes coses no s'han de dir. Ja saps que no ho has de dir, això. Per què dius aquestes mentides? Això no és veritat...

**AMPUTAT:** No són mentides.

**TERESA:** Sí que ho són. No diguis això davant d'aquesta gent.

**AMPUTAT:** És veritat.

**TERESA:** No, no ho és. No és veritat. Ets un tarat. És un tarat. No se'l creguin. Tot el que diu és mentida. És un tarat. Tothom ho sap... un tarat...

*L'Amputat tapa la boca a la Teresa i l'agafa violentament.*

**TERESA:** Pedro! Pedro! Pedro!

*En Pedro puja de la turbina.*

**PEDRO:** Fill de puta! Ja t'enganxaré, ja... Riera. La mare que el va parir... Amb el *cuento* que no està bé del cap, ai pobret, ai pobret... algun dia en fotogrà alguna de sonada, rebrem tots i llavors haurem de córrer. *Cago'n Déu...*

*S'emporta la Teresa. El públic es queda sol. En Riera torna a aparèixer i s'adona que la porta de la turbina està oberta. Va cap allà, es queda a dalt. El públic entra a la zona de la turbina.*

**RIERA:** Xxt!... Aquí no hi podeu ser. No entreu. Bueno, va, passeu, passeu. No, no, entreu. Bueno, no us quedeu al mig, que us veurà en Pedro. Xxt! Millor que no us vegi, està enfadat. La clau anglesa... Jo sí que hi puc ser aquí. Vosaltres, no. Aquest és el meu lloc. No em puc moure d'aquí. Ni un esglaó més amunt ni un més avall. *[Compta les ratlles de la paret]* Fa... Fa exactament 426 dies que no baixo... L'accident... el braç... En Pedro m'obre la porta cada dia, i em quedo aquí en aquest racó mentre tothom es pensa que jo soc el que fa anar a la turbina. Però no... és ell... ell baixa i l'ajuda. 426 dies... de la taca... 426 dies que diuen que estic tarat... 426 dies que ningú no em creu... i vosaltres... em creieu? Baixeu... baixeu si voleu! Jo no... no, no, no... Baixeu, baixeu... Però ràpid, que no us vegi en Pedro... va... aquí no us buscarà, aquí no hi baixa ningú...

*El públic baixa a la turbina. Se sent en Pedro cridant des de dalt.*

**PEDRO:** Riera? Riera? Riera...

**RIERA:** No, no, no, no, no, no, no, no, no, no...

*En Pedro troba en Riera. Se senten uns cops de clau anglesa i crits. En Pedro treu el cap per l'escala de la turbina sense dir res i amb la clau anglesa a la mà. Marxa i se sent com es tanca la porta amb clau. El públic es queda sol. De mica en mica apareix el Sense nom de dins el canal.*

**SENSE NOM:** Vostès no saben res. Ja no queda ningú que ho entengui. Ningú no ho sap. Només jo. Només jo, l'àngel i ell... Ell també ho sabia. Ell sí que l'entenia. Ell sempre ho havia fet. Ell, l'Agustí, l'avi... el primer turbinari d'aquesta fàbrica. Un exemple de saviesa i experiència. L'avi Agustí... Vostès no ho entendrien, la gent no ho entendria. Cabells blancs, corbat, prim, amb els nusos de les mans ben marcats, mans fortes... un aspecte entranyable, era l'avi... La turbina era la seva única família. Jo l'espiava des del meu racó. Estic segur que ell ho sabia. Però mai... mai va voler-hi buscar cap explicació. Sols el pa amb vi i sucre. Ell va ser l'únic que ho va entendre i que m'entenia. Va ser el primer turbinari que ho va entendre, i l'últim. Ell va ser l'únic.

Mecànicament... Cada dia obria la llauna, i amb el greix untava les juntes, primer cap a la dreta, després cap a l'esquerra. Acaronava amb el drap tot l'oli sobrant que regalimava del dineret. Observava amb detall la cadència del rodet... Coneixia cada marca i era així com calculava la velocitat de la turbina. Així i també pel so. Durant un temps va provar de posar una petita xapa just a l'acabament de la tija i així cada cop que feia una volta sencera se sentia el clac, clac, clac, clac... Però aviat se'n va afartar, aquell so trencava l'harmonia diària del nostre món. L'aigua, les comportes, i el remor de les màquines... de les putes màquines... *[Fa un crit]*. Tubs, fum, greix, suor, sang, oli, fil, borra, ferro, metall, cloc, cloc, cloc... Prou! Prou, prou! *[Torna a fer un crit. Xiuxiueja una cançó per calmar-se]*. Mai vaig entendre el perquè. Cada dia, fes fred o calor, cada dia... Coneixia cada racó de la bèstia, però aquell dia... L'avi Agustí... Aquell dia la màquina se'l va menjar, el va engolir, o potser ell es va deixar engolir. S'estimaven tant, s'entien, es necessitaven. No podien estar l'un sense l'altra. Ell i la màquina... La màquina i ell... L'estimava... l'estimava tant que potser en va voler formar part. Volien posseir-se mútuament i

aquell tràgic dia... Per a ell, potser va ser un acte d'alliberament o d'amor; per a mi, un desconsol, però també un descobriment. La bèstia era el cor de la fàbrica, era qui ho feia funcionar tot. Però qui feia funcionar la bèstia? Només l'aigua? No... El cor de la fàbrica... Els cors necessiten alimentar-se i ella també, m'ho ha dit l'àngel i ell no acostuma a equivocar-se *[Riu d'una manera que espanta]*. No! No menja cada claror, ni cada fosc... Ni tampoc és una bèstia constant; però jo he après a saber quan té gana i de tant en tant l'ajudo. És una obligació! Ella i l'àngel... m'ho demanen. Quin mal hi ha? Jo també menjo, de fet menjava més, però des que l'avi es va deixar engolir, he perdut la ració de pa amb vi i sucre que em portava cada dia... Maleïda remor... Maleïda humanitat que demana més i més i no em deixa viure en pau...*[Torna a fer un crit]*. Sort de l'àngel. Ell és qui em cuida, qui m'ha cuidat sempre. Des que vaig néixer... cada claror em porta menjar, em renta, em talla els cabells, i em protegeix... em protegeix de vosaltres... Vosaltres allà dalt us mengeu l'un a l'altre, us devoreu, us feu mal només pel simple fet de sentir-vos més grans. Això es el que m'ha explicat i ell té raó. Ell és bo... És l'àngel. No vol que em barregi amb vosaltres, no vol que em feu mal. Jo aquí tinc una funció. L'ajudo a ella, em necessita. És dòcil i només menja per no parar aquest immens cor que us alimenta a tots. I per què em mireu així? Desgraciats! Us creieu millors que jo? Treballeu dia i nit per uns fills que gairebé no teniu temps de conèixer? Ui, sí... el món perfecte. Ho teniu tot i no teniu res. Mireu el meu món... és petit? Us sembla petit? El d'allà a dalt, el vostre, és un món immens. Això m'ha dit l'àngel. I de què us serveix? Si no teniu temps de conèixer-lo! La por no us deixa caminar més enllà de les quatre parets de casa vostra. Aquí no he de patir per qui em trairà, qui m'apunyarà per l'esquena... Sou bèsties. Mireu-vos aquí! No us coneixeu de res, allà fora us trepitgeu sense remordiments, i aquí... aquí, mireu-vos ara! Sense saber ni qui sou, seríeu capaços d'abraçar-vos perquè ara només teniu un amenaça. Jo... Potser no us n'adoneu? Que no ho sabeu, que està prohibit baixar a la turbina? No ho veieu que no hi ha ningú que baixi aquí a baix a part de l'àngel? Bé, que baixin potser sí; però que tornin a pujar... un, només un. Aquell home, aquell turbinare, aquell dia, la bèstia, em vaig

equivocar, vaig calcular malament la seva fam, no tenia gana, amb una queixalada en va tenir prou, amb un braç. Només se li va cruspír un braç. Es va poder escapar, se'm va escapar. Cridava, plorava i gemegava. I va alertar tota la fàbrica. Em vaig haver d'amagar, l'àngel es va enfadar molt. Que no torni a passar, em va dir! Ja me'n cuidaré jo... I se'n va cuidar, no ha tornat a baixar i no crec que ho torni a fer mai més. No us ho han explicat?... Si no fos per l'àngel, podria estar moltes clarors i foscors sense veure ningú. I només hi ha una clau i la té ell. Només hi ha una clau i la té l'àngel bo, ell és bo... *[Se senten unes passes i com es tanca la porta d'entrada a la turbina]*. I si no m'equivoco, i no solc fer-ho... Soc fi d'orella. Sento que... *[Es veu el perfil d'un home, una ombra al capdamunt de l'escala. És el sereno. Fa un xiulet. Obre la turbina]*.

Sento que... D'un en un i sense pressa passareu a formar part del ventre de la bèstia... Mireu com obre la boca... No... No patiu que no us farà mal. Però tampoc us vull enganyar, també depèn per on us acariciï, però normalment jo intento que sigui pel cap. Si és així notareu un instant de dolor sec, fred; un sacseig i un bombolleig fins que l'àlep us farà notar amb una estrebada crua com us separa en dos trossos... Llavors deixareu de sentir dolor. Això si és el cap... Sinó, tot es complica i aquests instants de cru dolor es multipliquen, però no cridem el mal temps... El millor és que em deixeu fer, és la meva funció, recordeu? No patiu... Mai seran més de trenta voltes de turbina... Jo us ajudaré. No patiu. Gràcies a vosaltres i al vostre sacrifici, la bèstia seguirà fent funcionar el vostre món.

**PEDRO:** Va... No els hi volíem a tots de cop, eh? Però ja que hi són... Potser encara no ho enteneu, ni ho entendreu mai. Ei? Que no et menges la patata? Tot va començar amb un accident. La majoria de coses que passen són accidents. Què som capaços de fer per un fill? De vegades fem coses que no sabem ni el perquè. Tant se val. Jo no volia que li passés el que em va passar a mi. Volia el millor per ell i ho he aconseguit. És bo, innocent, pur... Jo sempre havia lluitat per un món millor, justícia, fraternitat, solidaritat... però en el nostre món és impossible, ho vaig aprendre a base d'hòsties *[Fa un cop fort i*

*el Sense nom s'espanta*). No, no, no t'espantis *[Xiula la cançó per tranquil·litzar-lo]*. Ell no les coneixerà mai aquestes paraules, ni falta que li fa. Aquí a baix és feliç, no com vosaltres. Però tranquils, aquest món que us ofega no us tornarà a molestar. Desgraciats. No sou vosaltres els qui dieu que qui més té, més necessita. Ell, aquí, no té res i ho té tot. No sou vosaltres que dieu que el treball dignifica, ell té una feina, alimenta la turbina. Va! *[El sense nom començar a preparar la turbina]*. No tingueu por, sap el que es fa, us necessitem, serà breu, ràpid... No patiu, us tractarà com us mereixeu *[Xiula al Sense nom]*.

**SENSE NOM:** Àngel!

**SERENO:** Fes el que cal fer [El sereno puja les escales i tanca la porta de la turbina].

**SENSE NOM:** Qui serà el primer?

**FI**







Fotografies  
**Lluís Grané**







**TEATRE AL  
MUSEU DEL TER**  
MÉS ENLLÀ DE LES VISITES  
TEATRALITZADES